

תולעי תרבות הפיחות של לוי אשכול

חקרן למרסי יצירה לסופרים עבריים מטעם ראש הממשלה, מייסודו של לוי אשכול ז"ל, הופכת משנה לשנה לפארוזיה המביישת את שמו של לוי אשכול המנוח, את ממשלת ישראל (שמעט מאוד ניתן עוד לגרוד מכבודה) ואת המילה העברית יצירה.

אחת מכלות פרס/מענק זה היא גברת בשם רינה ליטוויץ, מתורגמת בינונית, שהיצירות אשר אותן תירגמה עד כה רחוקות מלהיכנס לפנתיאון תרגומי העצום.

רינה ליטוויץ, כמו ישראל אלירז (ראח: מקור), היא חוגמה לכך כיצד עשויה דמות מהשוליים הקיצוניים ביותר של חיי התרבות בישראל להיחזק אל מרכז הזירה, מבלי שתהא לדבר הצדקה כלשהי.

מחלקי פרס זה, ובראשם הסופר הרגול — חוקר דגול לא פחות — פרופסור אמריקני שבמילוי (מי שמעט אודותיו — מתבקש לפנות למערכת העולם הזה למדור זה), העניקו פרס/מענק זה לרינה ליטוויץ, שאינה יוצרת אלא מתרגמת, וגם זה באיכות המוטלת בספק.

תופעה זו מעידה על הפיחות הנוראי של חיי היצירה במדינת ישראל של שנות השמונים.

מתרגמת ליטוויץ חרקה מפנתיאון הנצח

היצעים אלקטרוניים, שלא כולם תואמים את צרכיהם של הרוכשים. בימים אלה ראהיאר מודרך מעשי לרכישת מחשב מאת דלנה מיליאן, תחת הכותרת עצור! לפני שתקנה מחשב (*), ספר שהוא מעין מודרך להגדרת הצרכים בענף מורכב ומתוחכם זה.

ספר זה פורש לפני המעיין בו את שיעורי היתר הראשונים בנושא המחשב, ררך פירוט שימושי, הטכניקה הבסיסית למתחילים, ביאורים אודות היחידות ההיקפיות שלו, מיון המחשבים לסוגיהם, האופנים לרכישת ניסיון מעשי, מחירי המחשבים והעולם הכלכלי שמסביב לעניין ושאר גורמים, המציגים לפני הקורא עולם זה בעירובן סביר (שהרי לרוב מהפיכה זו הופכת את מידעיהתאמול למיושן היום).

כותב שורות אלה, הרואה עצמו כצרכן פוטנציאלי למחשב, הן לכתובה והן למאגר ארכיונו המורכב, מוצא כי המידע הבסיסי המצוי בספר זה אכן מצדיק את רכישת הספר. מה עוד, שהסיפור הקיימת בנושא המחשבים היא יותר מיקצועית וטכנולוגית, ולא פשוטה, כנדרש לרוכשי המחשבים הביתיים.

אין ספק שספר זה עשוי לזרז את חדרית המחשבים לעוד בתים, וביתר תועלת, מאשר החזירה בשלב הראשון — שהתמקדה יותר במחשבי מילחמות וידיאו.

אין עלינו את בכיו של העולם, עלה מקיבוז וחזר אל השאם שלו, ישב על המבנה ועל העברדה ותסר את המיכנסיים שלא נתפרו. וכשקרא הגבר חזר אל בור הקבר. וגם בלילה השני חזר אל השאם וכן מדי לילה בלילה עד היום הוא קם מקיבוז ובא אל השאם ותוסר ותוסר אל המיכנסיים שניגזר עליו משמם לא הגיע עדיין...

מתסכלת המחשבה אודות התיאטרון הישראלי המסוכסד, המעלה בחורף זה שתי גירסות של המלט, תוך שהוא מתבטל בצד תיאטרוני העולם וברודווי המחליאה. אין לתרבות הישראלית הרבה שורשים של תיאטרון, אבל מעט השורשים, כמו מחזותיו של ה' ליוויק, מן הראוי להם לשוב ולהיגאל בידי התיאטרונים הצעירים, שאסור להם לנהוג בחשבונות של רווח והפסד כספיים, אלא ברווח והפסד תרבותיים.

איהעלאת מחזותיו של ליוויק על קרשי תיאטרון הבימה מעמיד בסימם שאלה גדול את זכותהיקום של תיאטרון לאומי זה.

ספר שימושי

המחשב

לא ירחק היום שבו יחברו סופרים את סיפריהם באמצעות מחשבים ביתיים. בארצות

ולמען מחזות רומים יש הצדקה כלשהי לקיומו של תיאטרון לאומי.

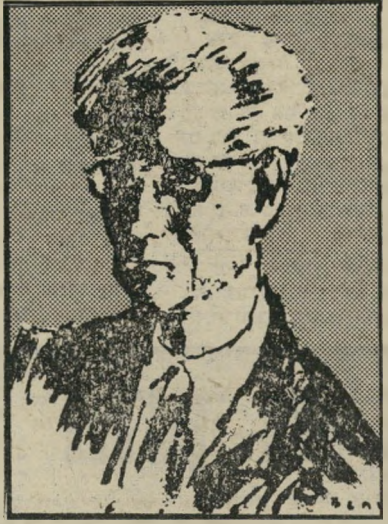
לעומת העבריהמיקראי של סדום, הרי שחלום הגולם הוא זומן עתידי, של ימי ביאת-המשיח. בשנת 1935 שיחקו במחזה, כבימויו של ליאופולד לינדרברג בהבימה. אהרון מסקין, חנה רובינא, יהושע ברטנוב, שמעון סינקל ואחרים. חלום הגולם הוא פואימה דרמאטית, הכותבת את ימות-המשיח באמצעות הגולם החולם, משיח בן-דוד, משיח בן-יוסף, נצר המהר"ל מפראג, ארמילוס, נביא ההווה הניצחי, אליהו הנביא ואחרים.

סיפור אגדת הגולם מוכא כפי דבורית, מצאצאי המהר"ל, האומרת: בה סיפור מאב לבנו במשפחתנו. מסורת היא מדור לדור, כי יצרו אחד מאבותינו, קרין מדימר ויפה בו נשמה. לחפזו עצים סקד עליו ולשאוב מים ובאין רואה. בניסיונות קשים. בכיסוסים וצער השיבו לחומר. ובה מדור לדור ישכב כאבן דום, כל דור דור מגג אל גג וטללה...

וכך מיתנהל לו חלום הגולם, במסע ררך כל סימלי ימות-המשיח ועימותם במציאות השונות, עד למשא הנאמר בידי יוסי: אחי, אחי, שמעו, המעשה נימשה, — חזון החזונות, הלום החלומות, והוא המערינו; חלום הוא שלגוף, אשר הלך ממנו...

ואז העם עונה לעומתו: אין הגאולה, אין הגאולה בתוך רמינו הוא נבלע. הבום הרימו, קוליקולות הרעיו. קל ממורה. קל ממערב. קל מצפון. קל מדרום. בקלות מכל צד ועבר, — יקומו מתים מן הקבר.

השלישי במחזות הקובץ הוא שאם, מחזה

מחזאי ליוויק פולמוס תמידי בנפש

בארבע מערכות, מחיי הפועלים היהודיים באמריקה. מחזה שהועלה על בימת האוהל בשנת 1932, כאשר בין השחקנים היו: שימחה צחובל, יהודה גבאי, אברהם הלפי, מאיר מרגלית, לאה דגנית ואחרים.

בשאם (בית-מלאכה לתפירת בגדים) פרש את עולמו של הפרולטריון היהודי בארצות-הברית, על מכוזבו, רעבונו וחלומותיו. שאם הוא מחזה-מעמדי אידיאלוגי, כמאמרו של ליפמן התפר, האומר: להילחם — במי? בהרפתנו? הרי הוא כישלוננו הניצחי. הוא יהיה לנו תמיד למזכרת עזר, לביטול שלנו ותמיד נהיה אנו המוכרים. מצפוננו הדולה לא על פניו הוא מטפח, אלא על פנינו — רבים מן המהפכנים לשעבר, כמורה, נהפכו לבוסים רגזנים, תלגנים. נו, עובדים אנו...

את המתח המעמדי מוליך ליוויק בסופו של דבר לאותה מויגה מפולאת של תרבות היידיש, בין הסוציאליזם למקורות-היהדות, כאשר שלמה-דחיים אומר ומספר לקראת תום המחזה: ובכן מעשה שדיה כך היה. מעשה בתפרנו הקדוש. וזה המעשה — תפר היה בארץ חזק, ומשמים, משמיה-שמים גזרז עליו. על התפר יצרנו לברכה, שילך ויבא את המשיח. הדיינו כיצד? בתכלית הששטות. שיהא תוסר כך וכך מיכנסיים הדינו מיליון, או שני מיליון ואפשר שלוש מיליון, שיהא המיספר עולה יפה — ושיחבה ויגיע אל המיספר הנכון — יתקע בשופר גדול ויבא המשיח. ויהי התפר תוסר ותוסר, תוסר ותוסר, כל ימי חייו, ולא תסר אלא בעשרת אלפים וזנות מיכנסיים. ולפתע נפטר הדך לעולמו... וכששמע התפר הקדוש זיכרו

קורד/בלו מביאים את סיפור האם, שהיא ובעלה המנוח יצאו לקדם את פני הקומוניסטים בתום המלחמההעולמית-השנייה וראו כיצד הופכת ארצם למדינת-מייסרה. תוך כרי תיאור מחלת האם, מותה, לווייתה ושריפת גופתה, מחזיר בלו את קורד בהבזקים למצב שאותו הותיר בשיקאגו. קורד עירע את יחסיו עם הקולג' ועם העיתונות האמריקאית, מכיוון שנקט עמדה בלתי-מקובלת בעניין מאסרם של בריון שחור ופרוצה שחורה, שנאשמו ברצח בוגר לכו של הקולג'.

קורד פירסם סדרת מאמרים בלתי-שיגרתית באחד מכתבי-העת, שבה הציג את תהליך ניוונה של החברההעברית, ואת השתלטותה של האימה על השחורה בידו הקומוניזם, תוך רמיסת המעמדהינוני הלכן, הוא יוצא נגד שיקאגו האלקטרונית-ממוחשבת.

מול שיקאגו מעמיד קורד/בלו את הכירה האירופית הלכודה בידי הקומוניזם, ששעור ההיסטוריה בה הוא איטי, והיא משמרת את העבר ואת הנוסטלגיה המתקתה ושבלו לכוד בקסמיה.

אחד משיאי הספר הוא המאבק הסמוי, המעמדי, בין קורד ובין ירדו מנוער, הרדוף בקינאתו המעמדת לקורד. שאי של עימות זה מגיע, כאשר אחרי שובם של קורד ורעייתו לשיקאגו מפרסם ספנגלר בעיתונו רשימה על פגישתו עם קורד. בכתבה בה הוא מורה לא מעט טינות, הכרתית ותת-הכרתית, על חברו מנוער. דצמבר של הדקאן הוא אבסורד סיפורתי. מצד אחד בולטת כספר זה המיומנות המיקצועית של סול בלו, היודע לתפור תפרים סיפוריים, היודע לתאר ולהרכיב דמויות. מול מיומנות זו ניצבת ריקנות תוכנית, הצועקת כמעט מכל עמוד ועמוד כספר זה, לסול בלו אין מה לומר, ואת מה שהוא אומר, הוא אומר מפני שעליו לפרסם עוד רומן, כדי לשמור על מקומו בצמרת הסיפורת האמריקאית.

נימוק זה אינו מסביר מפני מה הביא את המו"לים הישראלים לראונו לתרגמו לעברית, למרות שהתרגום של חיים איזק מעולה, אך מכובד על ספר מתחת לבינוני.

דצמבר של הדקאן הוא חפיף ספרותי של חתן פסל נובל, ותו לא. הספר אינו מומלץ לקריאה בחורף חמים זה, וגם לא אילו היה זה חורף קר. דצמבר של הדקאן הוא פשוט פליטת קולמוס סיפורית, שמדף הספרים העברי היה יכול לחיות בלעדיו.

תיאטרון

חלום הגולם

מיצווה עשתה יד שלונסקי שפירסמה את תרגומו של המשורר אברהם שלונסקי למחזותיו של המחזאי בהא-הידיעה של תיאטרון היידיש ה' ליוויק.

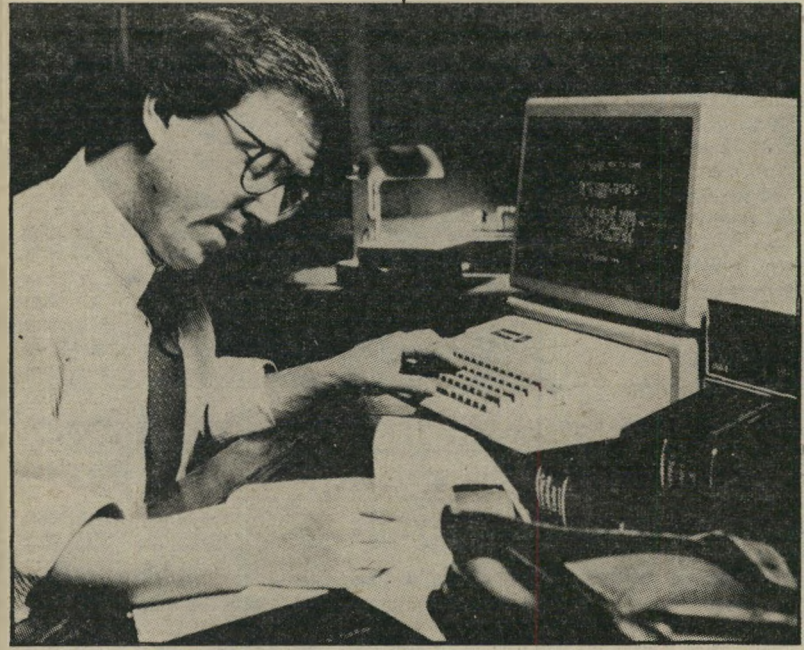
ליוויק, שנולד ב-1888 בעיירה בקירבת מינסק, היה למהפכן, אסיר וגולה כסיביר, בימי רוסיה הצארית. הוא נתגלגל לארצות-הברית, שם התפרנס שנים רבות מהדקת טפטים בכתיבה של עשירים, תוך שהוא יוצר את יצירותיו הנמנות עם הקלאסיקה של תרבות היידיש.

הקובץ הרביעי כסדרה תרגומי מחזות של אברהם שלונסקי מוקדש לשלושה מהנודעים שבמחזות ה' ליוויק, סדום, חלום הגולם ושאם (*) — הגורמים להסיתרבותי לכל המעיין בהם.

שלושת מחזותיו המתורגמים של ליוויק הוצגו בארץ כשנות השלושים. בהקדמה להצגת סדום כתב שלונסקי: ... זעקת סדום ועמורה כי רבה והטאתם כי כברה מאד, — אירדה נא ואראה: הבצעקתה אלי עשה, — מלה! ואם לא — ארעה! — פסוק זה מפרשת וירא — מיטו הוא ומבוא למחזה החומשי. סדום אשר לה. ליוויק, על רקע של תרבות-קדומים ודמויות קדומים — שוב אותו פולמוס תמידי שבנפש המזוהר: האדם ורשעתו; ההטא ועונשו; הגאולה היורדת תמיד כרוכה באש וגפרית של בליון ועינויים.

סדום, ברומה לשאר מחזותיו של ליוויק, הוא מחזה לכל עת. ורומה שגם כסדום של ישראל 84 יש מקום להעלאת מחזה זה על קרשי תיאטרון הבימה, ברומה לשאר מחזות ליוויק, שלמענם

(*) אברהם שלונסקי — תרגומי מחזות ד' מחזות ליוויק — סדום, חלום הגולם ושאם; המביא לבית-הדמוס: אריה אהרוני; הוצאת יד שלונסקי 293 עמודים (כריכה רכה).

המחר של היום: כתיבה סיפורית במחשב גונגל של היצעים

ספר מומלץ ביותר למעוניינים למחשב את כתיבהם, וגם לאותם שאינם מעוניינים.

(*) דונה מיליאן — מודרך מעשי לרכישת מחשב; עברית: יוסי מילוא; הוצאת דליה פלד; 223 עמודים (כריכה רכה + רישומים).

הברית כבר מצויים מחברים העושים כך. בעתיד הלא רחוק ימסרו סופרים את כתיביהידי של סיפריהם למו"לים כריסטיים, והמו"לים יקראו את כתיביהידי על הצג.

מהפיכת המחשב הביתי יצרה גזנגל של